

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac Ex Probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1713

Q. 109. An attritio ex spe & metu possit esse honesta & supernaturalis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42624

turpitudine peccati vel ex honestate virtutis opposita, quamvis enim Deus nec promississet præmium pœnitenti, nec impœnitenti intenter pœnam, adhuc honestum esset dolere de peccatis propter inhonestatem, quam in se habent, & propter honestatem singularem virtutum, quibus opponuntur.

Q. 109. *An attritio ex spe & metu possit esse honesta & supernaturalis.* R. §. 1. Lutherus dixit nos per attritionem ex spe vel metu fieri hypocritas & magis peccatores, eò quòd impediatur tantum peccata externa, & sit coacta: sed damnatur à Trid. sess. 14. c. 5. his verbis: *Si quis dixerit eam contritionem, quæ paratur per discussionem..... ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, sceditatem, amissionem æternæ beatitudinis & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem, demum illam esse dolorem coactum & non liberum ac voluntarium, anathema sit.*

795

§. 2. Calvin. Bajus & alii dixerunt omnem actum, & consequenter attritionem, quæ non esset ex charitate, non esse bonam: sed oppositum certum est ex dictis l. 2. n. 132. Et verò honestum esse operari propter spem præmiorum, docet aperte Scriptura multis locis apud Ripald. De ente supern. tom. 3. d. 22. n. 9., & apud Le Dent n. 115. Idem definit Trid. sess. 6. c. 31. his verbis: *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur, anathema sit.* Idem docent SS. PP. apud Ripald. n. 10. & apud Le Dent à n. 117. Ratio est, quia datur habitus supernaturalis spei distinctus ab habitu charitatis,

796

E e 2

ut

ut certum est ex 1. ad Corinth. 13. v. 13. *Fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est charitas*; ac tenent Theologi omnes, ergo etiam dantur actus virtuosi & supernaturales spei respondentes: quod pluribus de aliorum etiam habituum à charitate distinctorum actibus evincit *Ripald. s. 2. n. 13. & seqq.* ideoque merito concludit *Gormaz n. 345.* nullam esse probabilitatem in illa sententia, quæ operationem ex spe præmii actam sine charitate, dicit esse inhonestam.

797

§. 3. *Jansenius, Jansenistæ* aliique apud *Dent c. 6.* dixerunt dolorem ex metu gehennæ esse malum, vel quia nascitur ex amore proprio, vel quia habet adjunctam malam comparisonem animi: sed oppositum est de Fide ex *Trid. supra*, ubi definit esse utilem, & præparare ad gratiam. Idem dicit sess. 6, c. 8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, anathema sit.* Idem evincitur ex Scriptura apud *Bellarmino hic l. 2. c. 17. & Ripald. n. 35.* quæ hortatur ad ejusmodi metum, uti *Matthæi 10. v. 28. Timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Similiter *SS. PP. & specialiter S. Augustinus.* apud *Ripald. s. 5. & 6.* sic in ps. 127. loquens de puro metu, quo quis timet, ne mittatur in gehennam, ait: *bonus est & iste timor, & utilis est.*

798

§. 4. Multi alii *Rigoristæ* dicunt attritionem universim, alii saltem attritionem illam, quæ ex solo metu gehennæ concipitur, non posse esse supernaturalem: sed oppositum satis declarat *Trid. sess. 14. De pœn. c. 4.* ubi docet eam donum Dei esse & Spiritus S. impulsam....

penitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.... Et
 qui eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ
 impetrandam disponit; nihil autem naturale po-
 test conducere vel disponere ad gratiam, uti te-
 nent Catholici omnes : Hinc *Alexander VIII.*
 damnavit has duas prop. 14. *Timor gehennæ non*
est supernaturalis. 16. *Attritio, quæ gehennæ &*
pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolen-
tiæ Dei, non est bonus motus ac supernaturalis. Ratio
 hætenus dictorum à priori est, quia ordinatè
 amare seipsum est honestum, non minùs quàm
 ordinatè amare alterum, ergo velle bona, na-
 turæ suæ ut rationali convenientia, & nolle
 mala illi naturæ suæ ut rationali disconvenien-
 tia, est maximè honestum, atqui beatitudo æ-
 terna est bonum naturæ ut rationali conve-
 niens, E contra damnatio æterna est malum
 naturæ ut rationali disconveniens, uti per se
 patet, ergo maximè honestum est velle beatitu-
 dinem & nolle gehennam, ergo etiam maximè
 honestum est ex spe beatitudinis & metu ge-
 hennæ dolere de peccato, tanquam de illo,
 quod impedit beatitudinem & causat gehennam,
 ergo maximè congruè poterit princi-
 pium supernaturale in talem attritionem in-
 fluere.

Obji. 1. Perfecta charitas non mittit foràs
 actum honestum, sed *perfecta charitas foràs mit-*
tit timorem, uti habetur 1. *Joannis* 4. v. 18. ergo
 timor non est actus honestus. R. Hoc solutum
 esse n. 773. in fine. Et si argumentum valeret,
 nullus timor Dei esset honestus.

Inst. S. *Aug.* & alii PP. sæpè reprehendunt
 timorem servilem; è contrà commendant ti-
 morem castum sive filialem. R. Quando repre-

hendunt timorem servilem, intelligunt vel mundanum, vel serviliter servilem, uti ostendit *Le Dent* à n. 87. Quandoque volunt esse minus perfectum, uti ostendit idem *Le Dent* n. 93. Quandoque tantum volunt non sufficere se solo ad justificationem. Neque verum est, quod per timorem castum semper intelligatur filialis, sed quandoque intelligitur talis, qui secundum honestatem cujuscunque virtutis elicitur.

800

Obji. 2. Detestatio peccati concepta ex solo metu gehennæ necessariò habet adjunctum affectum, quo quasi dicit, peccarem, si gehenna non esset, ergo semper est serviliter servilis. 3. n. ant., quod directè est contra *S. Tho.* 2. 2. q. 9. n. 4. ubi probat dari timorem servilem sine servilitate: Ratio est, quia sicuti ille, qui dicit, nolo furari, quia furtum causat patibulum, non ideo dicit se furaturum, si furtum non causaret patibulum, sed ab hoc præscindit, attamen vi hujus actûs absolutè vult non furtum: item sicuti actus, quo dico, nolo hodie peccare, est honestus, neque ideo dico me velle cras peccare, sed ab eo præscindo, ita attritus ex metu. Deinde certum est, cum detestatione ex metu gehennæ stare posse alium actum detestationis ex amore Dei, sed cum hoc actu amoris stare non potest ille affectus conditionatus, ergo nec necessariò conjunctus est cum detestatione ex metu gehennæ. Denique metus gehennæ non necessariò impellit ad conditionatam ejusmodi volitionem peccandi, sed potius ad absolutam nolitionem peccandi, quia nempe illa ipsa conditionata volitio causaret gehennam, ergo ex hoc, quod habeam metum gehennæ, non potest sequi, quod habeam volitionem peccandi, sub

condit
quitur
candi.

Inst.

servili
pœnar
est hor
rem ju
beratio

Obji.

gehen
malum
stor, q
tantum
possum
fugien
hoc ne
sed ab
tem d
nam,
quia D
ab eo.

gehen
est suf
peccat
cum d
est, er
quia c
malum
ut non
neque
Deum
mnib
bus, h
Inst.

condi

conditione, si non esset gehenna, sed potius sequitur, me habere nolitionem absolutam peccandi.

Inst. S. Tho. ad 1. dicit timorem tum esse cum servilitate, quando non amat iustitiā, sed solum pœnam timet, ergo attritio ex puro metu non est honesta. *R.* Tantum vult debere adesse amorem justificationis & spem veniæ, ita ut velit liberationem à pœna per liberationem à culpa.

Obji. 3. Detestans peccatum ex solo metu gehennæ non curat de hoc, quod peccatum sit malum Deo, adeoque æquivalenter dicit, detestor, quia mihi malum est, non detestaturus, si tantum esset malum Deo. *R. n. ass.*, sicuti enim possum per intellectum judicare peccatum esse fugiendum, quia causat gehennam, neque per hoc nego esse fugiendum, quia Deo malum est, sed ab hoc præscindo; ita possum per voluntatem detestari peccatum, quia causat gehennam, non excludendo voluntatem detestandi, quia Deo malum est, sed quasi præscindendo ab eo. Ratio à priori est, quia quamvis causare gehennam non sit omnis malitia peccati, tamen est sufficiens, ut propter eam absolute detester peccatum, & hic actus detestationis non pugnat cum detestatione etiam ideo, quia Deo malum est, ergo quamvis vi hujus actus, quo detestor, quia causat gehennam, non detester, quia Deo malum est, non ideo sic positivè dispositus sum, ut non detestarer, si tantum Deo malum esset: neque ideo contemnitur Deus, nam aliud est Deum vi illius actus non præferri positivè omnibus rebus, aliud est postponi omnibus rebus, hæc enim duo differunt toto cælo.

Inst. 1. Cessante motivo detestandi cessat

Ee 4

dete-

801

802

detestatio, ergo quando detestor peccatum propter pœnam, si cessaret pœna, non detestarer peccatum, ergo virtualiter dico, non detestarer, nisi esset pœna. R. 1. Simili argumento probabo actum, quo nunc amo Deum consideratâ solâ illius misericordiâ, esse inhonestum, nam cessante motivo misericordiæ cessare meus amor Dei, ergo virtualiter dico, non amarem Deum, si non esset misericors. R. 2. Cessante omni motivo detestandi cessat omnis detestatio, item cessante aliquo motivo detestandi cessat aliqua detestatio, c., cessante aliquo motivo detestandi cessat omnis detestatio, n., ergo si cessaret pœna, non detestarer peccatum, vi hujus actûs, quo detestor ex motivo pœnæ, non detestarer vi alterius actûs & motivi, quod non excluditur per motivû pœnæ, n. 1. & 2. sc.

803

Inst. 2. Qui amat filium Titii propter Titium patrem, ille ita comparatus est, ut mallet perdere filium quàm patrem, ergo qui atteritur de peccatis propter pœnam, ita comparatus est, ut mallet peccare quàm pœnam subire. Prior ita comparatus est, si nullum aliud sit motivum amandi filium quàm præcisè pater, cui aliud adsit motivum aliunde magis amandi filium, n. Pro odio autem peccati semper adest aliud motivum quàm præcisè pœna, nam ideo pœna absterret à peccato, quia peccatum cognoscitur aliunde habere malitiam distinctam, quâ causat pœnam, ergo semper adest aliud motivum detestandi peccatum.

804

Inst. 3. Plerique sic detestantes peccatum propter pœnam, peccarent, si abesset pœna. Peccarent vi actûs, quem tunc absolute habent, n., vi actûs alterius, quem fortè habituri essent.

trans.
mo es
condi
actum

Obj
pam e
detest
metu
quia r
go. R
pter g
gratia
tùm b
hic.

optim
haber
la qua
vel o
ad ex
de se
odio
ut ap
malit
bili v

In
culpa
pa, n
inqu
est in
vis e
quân
esse p
aliur
pœn
hoc

trans

trans., nam hoc est incertum, sicuti autem nemo est bonus per actum, quem sub hac vel illa conditione habiturus esset, ita nemo per talem actum conditionatum est malus.

Obji. 4. actus appretians poenam supra culpam est inhonestus, quia certum est culpam esse detestabiliorem quam poenam, sed attritio ex metu poenae appretiat poenam supra culpam, quia movetur poenâ, ut detestetur culpam, ergo. R. n. min. sicuti enim si amem Deum propter gratiam mihi datam, non ideo appretio gratiam supra Deum, nec ideo apprehendo tantum boni esse in gratia, quantum est in Deo, ita hic. Ratio à priori est, quia objectum in se vel optimum vel pessimum potest amari vel odio haberi propter diversa motiva, quorum singula quamvis non adæquant totam amabilitatem vel odibilitatem objecti, tamen sint sufficientia ad excitandum amorem vel odium, eò quod de se reddant simpliciter dignum amore vel odio, quamvis alia abessent, ergo non est opus, ut apprehendam tantam esse bonitatem vel malitiam in motivo, quanta est in objecto amabili vel odibili.

805

Inst. 1. Attritus plus fugit poenam quam culpam, & poena est ipsi horribilior quam culpa, nam quod propter alterum oditur, minus oditur, inquit S. Th. in supplem. q. 2. a. 1. ad 4. atqui hoc est inordinatum, ergo. R. n. min., nam quamvis exercitè vi hujus actus plus fugiat poenam quam culpam, tamen signatè non dicit poenam esse plus fugiendam, neque positivè excludit alium actum, quo culpa plus fugiatur quam poena, sed talem actum comparitur, imò per hoc ad talem actum disponitur. Et hoc non

806

Ee 5

esse

esse inordinatum, patet in simili, si enim moderate fugiam mortem, quæ est pœna peccati, non ideo inordinate ago, quamvis isto actu non fugiam peccatum: item si moderate amem hominem creatum à Deo, non est inordinatio, quamvis isto actu non amem Deum. Et ratio horum omnium à priori est, quia non semper tenemur elicere actus perfectissimos. Deinde inordinatum non est plus fugere pœnam quam culpā, si simul re ipsa plus fugiatur culpa quam pœna, quod hic fit, nam attritus odit quidem magis pœnam quam culpam, in quantum ex odio pœnæ movetur ad odium culpæ, sub alia tamen ratione etiam magis odit culpam quam pœnam, in quantum ordinat odium pœnæ ad odium culpæ, eoque utitur tanquam medio ad fugiendam culpam.

807

Inst. 2. Inordinatum est ordinare Deum ad creaturam tanquam medium ad finem, ergo etiam inordinatum est ordinare detestationem culpæ ad evitacionem pœnæ, hoc autem facit attritus, nam ideo detestatur culpam, ut effugiat pœnam, ergo. & Dato antec. n. conf. Omnis creatura necessariò est propter Deum, & Deus necessariò est finis ultimus omnis creature, hinc inordinatum esset velle usurpare Deum tanquam medium ad creaturam: è contrà tam detestatio peccati quàm evitatio pœnæ potest esse vel medium vel finis proximus ad aliquid aliud obtinendum, dummodo ultimatè tendant ad Deum, detestatio autem peccati est medium aptissimum ad evitacionem pœnæ, ergo non est inordinatum ordinare detestationem peccati ad evitacionem pœnæ tanquam ad finem proximum. *Dixi*, Dato antec. nam honestè

neſtè opto Deum mihi ; item honeſtè ordino amorem Dei ad meam beatitudinem , & hoc ſenſu ordino Deum ad me tanquam ad finem , cui proximum, ita ut non excludam, quominus ſaltem per alium actum me ipſum ordinem ad ipſum Deum tanquam finem , cui, ultimum. Et univerſaliter loquendo , non eſſe inhoneſtū aliquid perfectius ordinare ad aliquid minùs perfectum, patet in plurimis exemplis , nam incarnation Verbi eſt ordinata ad ſalutem hominum; Sacrificium Miſſæ ſæpe ordinatur ad obtinendam ſanitatē corporis &c., cū tamen illa priora ſint ſecundū ſe perfectiora.

Obji. 5. Actus diſponens ad juſtificationem debet eſſe voluntarius, ſed attritio ex ſolo metu concepta non eſt voluntaria, quia metus cauſat involuntarium, ergo. R. n. min., cujus probationem diſtinguo, metus cauſat involuntarium ſimpliciter, n. involuntarium ſecundū quid, tranſeat, ſicuti autem voluntarium ſimpliciter ſufficit ad peccandum, ita etiam ad honeſtè & ſupernaturaliter operandum. *Dixi,* tranſeat, quia ſic debet ſubdiſtingui: Metus retrahens in oppoſitum illius, ad quod voluntas inclinatur, cauſat involuntarium ſecundū quid, c. Metus impellens ad illud ipſum, ad quod voluntas de facto inclinatur, cauſat involuntarium ſecundū quid, n., nam hic metus potiùs augeat voluntarium, non aliter ac concupiſcentia, ſicuti ſi libenter volenti bibere miner mortem. niſi bibat, hic metus morris non facit potum minùs ſed potiùs magis voluntarium. Jam verò metus gehennæ movet ad hoc ipſum, ad quod voluntas de facto inclinatur, nam voluntas pœnitentiæ inclinatur ad delendum peccatum,

ex

808

ex isto enim fine atteritur & pœnitet, ergo metus gehennæ movet secundum inclinationem voluntatis, ergo non causat involuntarium nequidem secundum quid.

810

Inst. 1. Qui ex metu naufragii projicit merces, habet metum impellentem ad projiciendas merces, & tamen hic metus causat involuntarium secundum quid, ergo metus etiam impellens causat involuntarium. *R.* Per metum impellentem intelligo eum, qui movet ad hoc, quod est conforme inclinationi voluntatis, metus autem impellens ad ejiciendas merces ordinariè est contra inclinationem voluntatis, quia ratione damni vellet non ejicere, adeoque metus ille ratione damni ex projectione secutus debet dici esse absolutè retrahens, & contra inclinationem voluntatis, adeoque causat projectionem secundum quid involuntariam. Quod si abesset metus damni, uti si alius simul navigans ei sponderet dare triplum pretium mercium projectarum, projectio nequidem secundum quid esset involuntaria.

810

Inst. 2. Talis projiciens merces communiter est ita dispositus, ut vellet non projicere, si abesset periculum naufragii, ergo similiter quæsi metu gehennæ vult abjicere peccatum, sic est dispositus, ut vellet non abjicere, si abesset metus gehennæ. *R. n. conf.* In projiciente merces est metus damni retrahens à projectione mercium, uti supponitur: è contra in attrito est metus tantum impellens. Deinde illa inefficax volitio retinendi merces est licita, & non impedit, quo minus re ipsa projiciat merces ac evadat periculum, ergo in projiciente merces stat cum efficace volitione projiciendi inefficax volitio non

projici
groto f
dinam
nempe
minus
est opp
peccatu
vum pe
abjicere
ergo cu
non sta
peccatu
dignos
eti pati
positi, l
tiatur
volitio
obten
exclud
Inst.
habebi
tarii ra
tione a
mitatu
gæ, q
tim de
delect
cujus
aut sa
quam
delect
tamen
ri per
quam
nam,
pro

projiciendi, si abesset metus damni, sicuti in ægroto stat volitio inefficax non sumendi medicinam, si aliter posset obtinere sanitatem, quia nempe hæc volitio inefficax non impedit, quominus medicina operetur sanitatem. In attrito est oppositum, nam volitio illa non abjiciendi peccatum, si abesset metus gehennæ, esset novum peccatum, sicque impediret, quominus abjiceretur peccatum & evaderetur gehenna, ergo cum efficace attritione ex metu gehennæ non stat volitio etiam inefficax non abjiciendi peccatum, si abesset metus gehennæ. Itaque ad dignoscendum, an volitio efficax alicujus objecti patiatur secum volitionem inefficacem oppositi, hæc est universalis regula, quod tum patiatur, si non impediat obtentionem finis per volitionem efficacem intenti, E contra si hanc obtentionem impediat, non compatiatur sed excludat.

Inst. 3. Ergo attritio ex metu gehennæ nihil habebit involuntarii. *R.* Nihil habebit involuntarii ratione metus gehennæ, qui impellit, c. ratione alterius displicentiæ inefficacis, quæ committatur. n. cum enim omnis actus honestus fugæ, qualis est attritio, imò & contritio, sit partim detestatio mali inhonesti, cujus fructus est delectabilis, partim prosecutio boni honesti, cujus adeptio est molesta, communiter habet aut saltem habere potest concomitantem aliquam inefficacem displicentiam carendi isto delectabili & amplectendi illud molestum: hæc tamen inefficax displicentia non debet explicari per comparisonem serviliter servilem, per quam vellet peccatum, nisi metueret gehennam, sed per inefficax desiderium obtinendi ju-

815

Qif

ificationem sine difficultate & molestia, quod inefficax desiderium est homini quasi connaturale & necessarium, ideoque nullum est peccatum.

812

Obji. 6. Maximè naturale est homini sperare præmium & timere pœnam, ergo actus ex spe præmii vel ex timore pœnæ non est supernaturalis. *R.* Maximè naturale est homini sperare & timere, sicuti oportet utiliter ad salutem, n. sine utilitate ad salutem, c. antec. & n. conf., nam etiam maximè naturale est homini diligere parentes, alere filios, conservare propriam vitam, timere offensam Dei, & tamen illi actus possunt esse supernaturales. Ratio à priori est, quia gratia non est contra, sed secundum naturam rectè ordinatam, ergo ex hoc, quòd aliquid sit secundum naturam rectè ordinatam, non sequitur non esse secundum gratiam & supernaturale. Ut tamen ejusmodi actus sint supernaturales, non debent sistere in fine naturæ seu in conformitate cum natura rationali præcisè, sed debent ulterius tendere ad conformitatem cum ratione æternâ, uti n. 792. dictum est.

Inst. Talis attritio concepta ex metu gehennæ, pro objecto materiali habet peccatum, pro formali habet malum gehennæ, ergo totum ejus objectum est merè naturale, ergo ipsa non est supernaturalis. *R.* Pro formali habet malum gehennæ, sed propositum per fidem supernaturalem, tanquam infligendum à Deo, secundum dicta l. 2. n. 19., sub quo respectu habet rationem objecti supernaturalis, & ideo in actum circa tale objectum influet principium supernaturale, quod in istum actum refundet supernaturalitatem.

813

Q. 110. An attritio ex spe præmii, vel etiam ex

sola